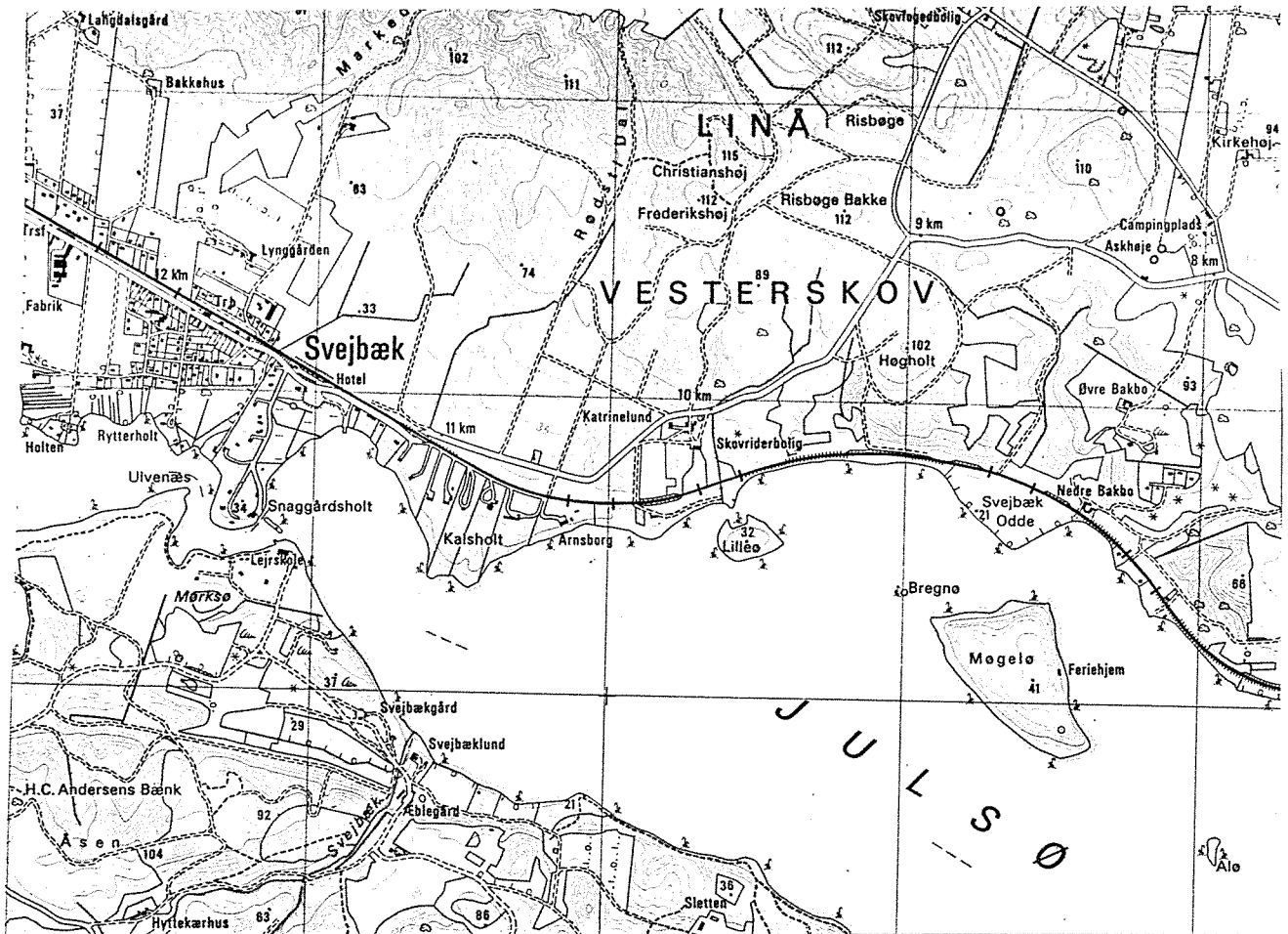

MØGELØ

en floraliste med noter

af

Erik Wessberg

Randers 1985

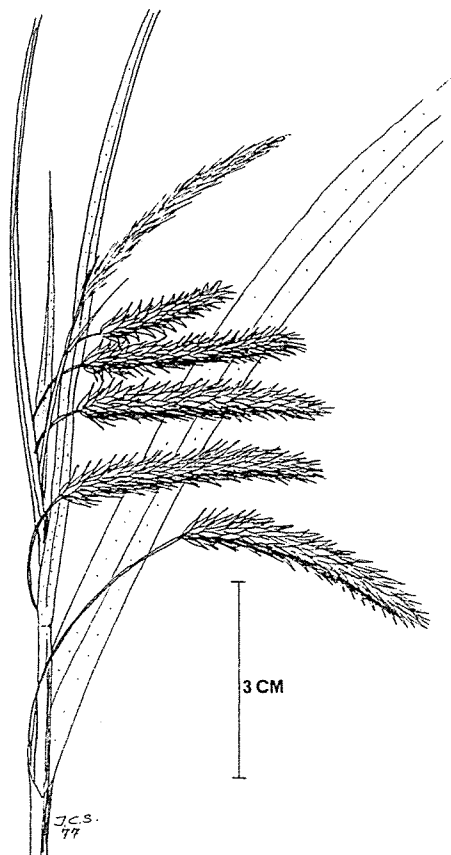
MØGELØ - EN FLORALISTE MED NOTER

I Julsø, omtrent midt mellem Svejlbæk og Laven Stationsby ligger den ca. 16 ha. store Møgelø.

Møgelø's historie

Det er forbavsende lidt, der i tidens løb er blevet publiceret om Møgelø. Man skal helt op i det 18. århundrede, før der skrives noget eksakt om øen (Egeberg 1924), bl.a. at der fandtes skov på øen, især egeskov, at bønderne på "fastlandet" hver sommer satte kreaturer derover, og at øen omkring år 1800 blev udparcelleret til egnens gårdmænd. Derefter kan man så nogenlunde følge øen, der ca. hvert tiende år skiftede ejer; men det er først fra dette århundrede, vi har detaljerede oplysninger om Møgelø (Lundkvist 1955).

Af disse oplysninger skal nævnes, at Møgelø i begyndelsen af dette århundrede blev beplantet med ikke færre end 30.000 træer. Størstedelen af disse træer var Navr (*Acer campestre*), Sød-Æble (*Malus x domestica*), Blomme (*Prunus domestica* ssp. *domestica*), Surkirsebær (*Prunus cerasus*) og Pære (*Pyrus communis*). Det er årsagen til, at der findes så mange gamle frugttræer på Møgelø, især pæretreer.

Knippe-Star

(*Carex pseudocyperus*)
findes sparsomt i rørskoven mod sydøst.

An aerial photograph showing a coastal region. A large, dark, irregularly shaped body of water occupies the central and lower-left portions of the frame. To the right and top, there is a rugged, light-colored landmass with various textures, possibly indicating different vegetation or rock formations. A small, dark, triangular landmass is visible in the lower-right quadrant of the water. The overall image has a high-contrast, grainy appearance typical of older aerial photography.

Møgelø.

Den største af øerne er Møgel
Mod NV, tæt ind under land,
ses Lilleø, medens Ale ligger
SØ for Møgelø. Bregne ses som
en lille lys plet umiddelbart
NV for Møgelø.

Foto : Geodætisk Institut
7.6.1983 - ca. 1:10000

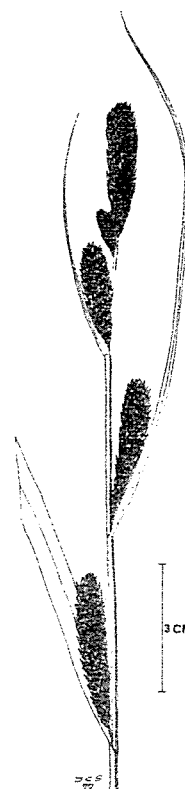
I perioden fra århundredskiftet til 1904 har det været forsøgt at drive en sommer-restauration på øen; men søgningen dertil af gæster var for ringe. I årene 1912-23 fik FDF-spejderne lov til at benytte øen til lejre. Dette resulterede i, at de i 1923 købte Møgelø med undtagelse af nogle få, små parceller mod vest. Disse parceller er endnu i dag på andre hænder.

Breddens planter

Møgelø er på alle sider omgivet af en smal rørskov, mest bestående af Tagrør (*Phragmites australis*); men mindre områder består udelukkende eller næsten kun af Kalmus (*Acorus calamus*), Sø-Kogleaks (*Scirpus lacustris*) og Grenet Pindsvineknop (*Sparganium erectum* ssp. *erectum*). Langs bredden findes mange af de planter, man på forhånd kan forvente at finde bl.a. Bittersød Natskygge (*Solanum dulcamara*), Hjortetrøst (*Eupatorium cannabinum*), Alm. Mjødurt (*Filipendula ulmaria*), Alm. Fredløs (*Lysimachia vulgaris*), Dusk-Fredløs (*Lysimachia thyrsoiflora*) og Alm. Skjolddrager (*Scutellaria galericulata*) for blot at nævne nogle af de mest iøjnefaldende arter. Træerne langs øbredden udgøres hovedsagelig af Rødel (*Alnus glutinosa*) og Hvidel (*Alnus incana*), mens der findes bemærkelsesværdigt få piletræer bl.a. Femhannet Pil (*Salix pentandra*) og Selje-Pil (*Salix caprea*).

Kær-Star (*Carex acutiformis*)

Jeg har kun fundet 3 star-arter på Møgelø, Pille-Star (*Carex pilulifera*), Knippe-Star (*Carex pseudocyperus*) og Kær-Star. Sidstnævnte vokser hist og her ved søbredden.

Skrænterne

Ganske få meter fra bredden stiger terrænet, nogle steder jævnt, andre steder - f.eks. på vestsiden - hurtigt, med stejle skrænter til følge. Skrænterne er mod nord næsten utilgængelige på grund af de mange Brombær (*Rubus* spp.), som ikke levner mange muligheder for anden urteagtig vegetation. Trævæksten domineres her af Dun-Birk (*Betula pubescens*) og Vorte-Birk (*Betula pendula*) og ikke mindst af Navr, der omkring år 1900 i stort tal blev plantet som hæk langs de gange, der i forbindelse med restaurations-forsøget blev anlagt øen rundt. I dag er disse "hække" nogle steder op til 15 m høje, og Navr er ved selvsåning nu spredt over det meste af øen. Udover Navr findes der på skrænterne Vinter-Eg (*Quercus petraea*) og Stilk-Eg (*Quercus robur*), Bøg (*Fagus sylvatica*) og Drue-Hyld (*Sambucus racemosa*) samt enkelte Alm. Hyld (*Sambucus nigra*), Spids-Løn (*Acer platanoides*) og Ahorn (*Acer pseudoplatanus*). Undervegetationen består foruden Brombær først og fremmest af bregner, især Alm. Mangeløv (*Dryopteris filix-mas*).

Mod vest og mod sydvest er det Bøg, der er det fremherskende træ. Man bemærker også de talrige, meget høje pæretræer, der som nævnt blev plantet omkring århundredskiftet. Desuden findes her en høj og livskraftig Ægte Kastanie (*Castanea sativa*).

Planterne på den centrale del af øen

Den midterste del af øen, som udgør ca. $\frac{1}{4}$ af øens areal, er flad og sandet. Mens den øvrige del af øen er bevokset med træer, er her endnu lysåbent, og der findes en artsrig vegetation med bl.a. Muse-Vikke (*Vicia cracca*), Græsbladet Fladstjerne (*Stellaria graminea*), Alm. Syre (*Rumex acetosa*), Blåhat (*Knautia arvensis*), Bølget Bunke (*Deschampsia flexuosa*), Alm. Hvene (*Agrostis tenuis*) og Rød Svingel (*Festuca rubra* ssp. *rubra*) som de mest dominerende arter, mens der kun er set få eksemplarer af f. eks. Tjærenellike (*Lychnis viscaria*), Alm. Torskemund (*Linaria vulgaris*), Blåklokke (*Campanula rotundifolia*) og Canadisk Bakkestjerne (*Conyza canadensis*). Besøger man øen i juli måned, vil man hurtigt bemærke de mange,

utroligt store roser (*Rosa canina* ssp. *canina*), der omkranser det åbne plateau.

Møgelø og spejderne

Møgelø har - som allerede nævnt - siden 1923 tilhørt FDF-spejderne, som en stor del af året har afdelinger fra det meste af landet ferierende her. Til det formål er der siden overtagelsen af øen blevet opført nogle bygninger på østsiden af øen. Som det hører sig til, skal der også bivuakeres, hvilket foregår rundt omkring på øen. Det er ganske klart, at man kan se på naturen, at der færdes mange mennesker. Rundt i kanten af øen og på kryds og tværs gennem øen ligger stier og spor. Ved de teltsamlinger, der kan findes flere steder på øen, findes der bålplads. Når der bivuakeres, består underlaget oftest af bregner. Det kan tydeligt ses, hvor der er samlet, men trods denne til tider anselige høst, vil det være at overdrive at påstå, at øens bregnebestand lider under denne "hugst".

Noget ganske andet og mere alvorligt er, at der umiddelbart syd for spejderhusene ledes spildevand ud i Julsø, tilsyneladende uden først at have gennemgået en rensningsproces.

Hedelyng (*Calluna vulgaris*)

Der er ingen tvivl om, at en stor del af Møgelø tidligere har været lyngklædt. I dag findes der kun svage tegn derpå på de stejle skrænter mod vest og NV samt på det åbne areal omkring øens centrum.

Floraliste for Møgelø

Såvidt vides er der ikke tidligere foretaget systematiske optegnelser vedrørende floraen på Møgelø - akkurat som det gælder for de fleste andre småøer.

Det er derfor kun de arter, der blev fundet under eks-kursioner til Møgelø den 17.7 1983, 17.5 1984, 3.7 1985 og 10.8 1985, der er anført i floralisten.

Med hensyn til de videnskabelige og danske plantenames er så vidt muligt fulgt Dansk Feltflora (Hansen 1984). I mangel af fyldestgørende Rubus-afsnit i Dansk Feltflora er der for disses vedkommende brugt anden kilde (Martensen m.fl. 1983).

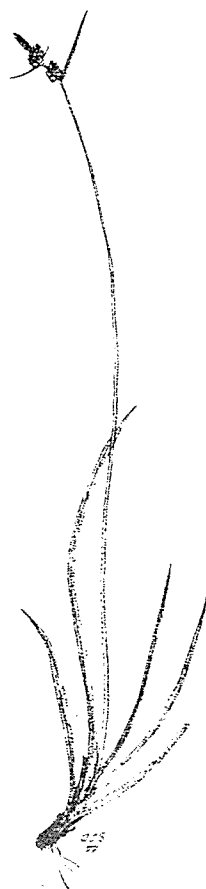
Ialt er der fundet 225 forskellige planter på Møgelø, heraf 29 Taraxaca, som for størstepartens vedkommende er bestemt eller kontrolleret af Hans Øllgaard.

Alle på øen p.t. voksende arter er medtaget, også de forhen dyrkede.

På grund af øens beskedne størrelse er det i floralisten ikke fundet relevant at angive nærmere voksesteder for planterne - eller deres hyppighed.

Pille-Star (*Carex pilulifera*)

er fundet i få eksemplarer på en delvis lysåben skrænt mod vest.

Abies alba (Alm. Edelgran)
Acer campestre (Nævr)
 - *platanoides* (Spids-Løn)
 - *pseudoplatanus* (Ahorn)
Achillea millefolium (Alm. Røllike)
Acorus calamus (Kalmus)
Aegopodium podagraria (Skvalderkål)
Agrostis gigantea (Stortoppet Hvene)
 - *stolonifera* (Krybhvene)
 - *tenuis* (Alm. Hvene)
Ajuga reptans (Krybende Læbeløs)
Alnus glutinosa (Rødel)
 - *incana* (Hvidel)
Anchusa officinalis (Læge-Oksetunge)
Anemone nemorosa (Hvid Anemone)
Angelica sylvestris (Skov-Angelik)
Anthoxanthum odoratum (Vellugtende Gulaks)
Anthriscus sylvestris (Vild Kørvel)
Arabidopsis thaliana (Gåsemad)
Arrhenatherum elatius (Draphavre)
Athyrium filix-femina (Fjerbregne)
Barbarea stricta (Rank Vinterkarse)
Bellis perennis (Bellis)
Betula pendula (Vorte-Birk)
 - *pubescens* (Dun-Birk)
Bromus hordeaceus ssp. *hordeaceus* (Blød Hejre)
Calamagrostis canescens (Eng-Rørhvene)
Calluna vulgaris (Hedelyng)
Campanula rotundifolia (Blåklokke)

- Capsella bursa-pastoris* (Hyrdetaske)
Cardamine hirsuta (Roset-Karse)
Carex acutiformis (Kær-Star)
 - *pilulifera* (Pille-Star)
 - *pseudocyperus* (Knippe-Star)
Carpinus betulus (Avnbøg)
Castanea sativa (Ægte Kastanie)
Cerastium fontanum ssp. *triviale* (Alm. Hønsetarm)
 - *semidecandrum* (Femhannet Hønsetarm)
Chamaenerion angustifolium (Gederåms)
Chamomilla suaveolens (Skive-Kamille)
Cicuta virosa (Gifttyde)
Cirsium arvense (Ager-Tidsel)
 - *vulgare* (Horse-Tidsel)
Conyza canadensis (Canadisk Bakkestjerne)
Cornus alba (Hvid Kornel)
Corylus avellana (Hassel)
Crataegus monogyna (Engriflet Hvidtjørn)
Dactylis glomerata (Alm. Hundegræs)
Deschampsia caespitosa (Mose-Bunke)
 - *flexuosa* (Bølget Bunke)
Dicentra formosa (Småhjerte)
Doronicum pardalianches (Gemserod)
Dryopteris dilatata (Bredbladet Mangeløv)
 - *filix-mas* (Alm. Mangeløv)
Elytrigia repens (Alm. Kvik)
Empetrum nigrum (Revling)
Epilobium hirsutum (Lådden Dueurt)
 - *montanum* (Glat Dueurt)
 - *palustre* (Kær-Dueurt)

Eupatorium cannabinum (Hjortetrøst)
Fagus sylvatica (Bøg)
Festuca rubra ssp. *rubra* (Rød Svingel)
Ficaria verna ssp. *verna* (Alm. Vorterød)
Filipendula ulmaria (Alm. Mjødurt)
Fragaria vesca (Skov-Jordbær)
Frangula alnus (Tørst)
Fraxinus excelsior (Ask)
Gagea lutea (Alm. Guldstjerne)
Galeopsis bifida (Skov-Hanekro)
Galium aparine (Burre-Snerre)
- *odoratum* (Skovmærke)
- *verum* ssp. *verum* (Gul Snerre)
Geranium dissectum (Kløftet Storkenæb)
- *robertianum* (Stinkende Storkenæb)
Geum urbanum (Feber-Nellikerød)
Gymnocarpium dryopteris (Tredelt Egebregne)
Hieracium pilosella (Håret Høgeurt)
Hippophaë rhamnoides (Havtorn)
Holcus lanatus (Fløjlsgræs)
- *mollis* (Krybende Hestegræs)
Hordeum vulgare (Alm. Byg)
Hypericum maculatum (Kantet Perikum)
- *perforatum* (Prikbladet Perikum)
Hypochoeris radicata (Alm. Kongepen)
Ilex aquifolium (Kristtorn)
Iris pseudacorus (Gul Iris)
Juglans regia (Alm. Valnød)
Juncus effusus (Lyse-Siv)
Juniperus communis (Ene)

Knautia arvensis (Blåhat)
Lactuca muralis (Skov-Salat)
Lemna minor (Liden Andemad)
Leontodon autumnalis (Høst-Borst)
Linaria vulgaris (Alm. Torskemund)
Lolium perenne (Alm. Rajgræs)
Lonicera periclymenum (Alm. Gedeblad)
- *xylosteum* (Dunet Gedeblad)
Luzula campestris (Mark-Frytle)
- *multiflora* ssp. *multiflora* (Mangeblomstret Frytle)
Lychnis viscaria (Tjærenellike)
Lycopus europæus (Sværtevæld)
Lysimachia thyrsiflora (Dusk-Fredløs)
- *vulgaris* (Alm. Fredløs)
Lythrum salicaria (Kattehale)
Majanthemum bifolium (Majblomst)
Malus x domestica (Sød-Æble)
- *sylvestris* (Skov-Æble)
Myosotis arvensis (Mark-Forglemmigej)
- *palustris* (Eng-Forglemmigej)
- *sylvatica* (Skov-Forglemmigej)
Ornithopus perpusillus (Liden Fugleklo)
Phalaris arundinacea (Rørgæs)
Phragmites australis (Tagrør)
Picea abies (Rødgran)
- *glauca* (Hvidgran)
Pinus contorta (Klit-Fyr)
- *sylvestris* (Skov-Fyr)
Plantago lanceolata (Lancet-Vejbred)
- *major* ssp. *major* (Glat Vejbred)

Poa annua (Enårig Rapgræs)

- *compressa* (Fladstrået Rapgræs)

- *nemoralis* (Lund-Rapgræs)

- *pratensis* ssp. *pratensis* (Eng-Rapgræs)

- *trivialis* (Alm. Rapgræs)

Polygonum aviculare ssp. *aviculare* (Alm. Vejpileurt)

- *convolvulus* (Snerle-Pileurt)

Prunus cerasifera (Mirabel)

- *cerasus* (Surkirsebær)

- *padus* (Alm. Hæg)

Pteridium aquilinum (Ørnebregne)

Pyrus communis (Pære)

Quercus petraea (Vinter-Eg)

- *robur* (Stilk-Eg)

- *rubra* (Rød Eg)

Ranunculus acris (Bidende Ranunkel)

- *bulbosus* (Knold-Ranunkel)

- *repens* (Lav Ranunkel)

Rhinanthus minor ssp. *minor* (Bredbladet Skjaller)

- *serotinus* ssp. *paludosus* (Eng-Skjaller)

Ribes nigrum (Solbær)

- *rubrum* ssp. *sylvestre* (Have-Ribs)

Rorippa amphibia (Vandpeberrod)

Rosa canina ssp. *canina* (Glat Hunde-Rose)

- *rugosa* (Rynket Rose)

Rubus idaeus (Hindbær)

- *insularis* (Brombær, Sect. *Rubus*)

- *plicatus* (Brombær, Sect. *Rubus*)

- *radula* (Brombær, Sect. *Rubus*)

- *vestitus* (Brombær, Sect. *Rubus*)

Salix caprea (Selje-Pil)
 - *cinerea* (Grå-Pil)
 - *x cuspidata* (Glans-Pil)
 - *pentandra* (Femhannet Pil)
 - *cf. triandra* (Mandel-Pil)
Sambucus nigra (Alm. Hyld)
 - *racemosa* (Drue-Hyld)
Saponaria officinalis (Sæbeurt)
Saxifraga granulata (Kornet Stenbræk)
 - *umbrosa* (Porcelænsblomst)
Scirpus lacustris (Sø-Kogleaks)
 - *tabernaemontani* (Blågrøn Kogleaks)
Scrophularia nodosa (Knoldet Brunrod)
Scutellaria galericulata (Alm. Skjolddrager)
Senecio sylvaticus (Skov-Brandbæger)
Solanum dulcamara (Bittersød Natskygge)
Sonchus asper (Ru Svinemælk)
Sorbus aria (Aksel-Røn)
 - *aucuparia* (Alm. Røn)
 - *intermedia* (Selje-Røn)
Sparganium erectum ssp. *erectum* (Grenet Pindsvineknop)
Spiraea tomentosa (Filtet Spiræa)
Stachys palustris (Kær-Galtetand)
 - *sylvatica* (Skov-Galtetand)
Stellaria graminea (Græsbladet Fladstjerne)
 - *media* (Alm. Fuglegræs)
Symphoricarpos rivularis (Alm. Snebær)
Taraxacum, Sect. *Erythrosperma* (Rødfrugtet Mælkebøtte) :
Taraxacum brachyglossum

Taraxacum, Sect. Hamata - H. Øllgaard 1983 - (Krogfliget
Mælkebøtte):

Taraxacum boekmanii

- fusciflorum

- hamatifforme

Taraxacum, Sect. Vulgaria (Fandens Mælkebøtte) :

Taraxacum alatum

- ancistrolobum

- angustisquameum

- coartatum

- cordatum

- densilobum

- exacutum

- gelerti

- intumescens

- lingulatum

- obliquilobum

- ostenfeldii

- pachylobum

- pallescens

- pallidipes

- pectinatifforme

- phaeochlorum

- planum

- polyodon

- pseudoretroflexum

- pulverulentum

- purpureum

- raunkjaerii

- wiinstedtii

- xanthostigma

Teesdalia nudicaulis (Flipkrave)
Tilia platyphyllos (Storbladet Lind)
Trientalis europaea (Skovstjerne)
Trifolium arvense (Hare-Kløver)
 - *campestre* (Gul Kløver)
 - *dubium* (Fin Kløver)
 - *repens* (Hvid Kløver)
Tussilago farfara (Følfod)
Ulmus glabra (Skov-~~Alm~~)
Urtica dioeca (Stor Nælde)
Vaccinium myrtillus (Blåbær)
Valeriana sambucifolia ssp. *procurrens* (Alm. Baldrian)
Veronica chamaedrys (Tveskægget ~~Arenpris~~)
 - *montana* (Bjerg-~~Arenpris~~)
 - *officinalis* (Løge-~~Arenpris~~)
Vicia cracca (Muse-Vikke)
 - *hirsuta* (Tofrøet Vikke)
 - *sativa* ssp. *angustifolia* (Smalbladet Vikke)
Viola arvensis (Ager-Stedmoderblomst)
 - *riviniana* (Krat-Viol)
 - *tricolor* ssp. *tricolor* (Alm. Stedmoderblomst)

Citeret litteratur

- Egeberg, Edv., 1924 : Silkeborg Slots Historie. - København.
 Hansen, K. (red.), 1984 : Dansk Feltflora. - København.
 Lundkvist, J., 1955 : Historien om Møgelø. - Silkeborg.
 Martensen, H. O., A. Pedersen & H. E. Weber, 1983 : Atlas
 der Brombeeren von Dänemark, Schleswig-Holstein und
 dem benachbarten Niedersachsen. - Hannover.
 Øllgaard, H., 1983 : Hamata, a new Section of Taraxacum
 (Asteraceae). - Pl. Syst. Evol. 141, 199-217.

Tak

Universitetslektor Alfred Hansen, rådgivende biolog Bernt Løjtnant, seminarielektor Anfred Pedersen og overlærer Hans Øllgaard takkes for deres kommentarer til notatet. Alfred Hansen takkes endvidere for bestemmelse eller kontrol af en række herbarie-kollektioner, Anfred Pedersen for bestemmelse af især Rosa- og Valeriana-indsamlinger og Hans Øllgaard takkes for værdifuld hjælp ved bestemmelse af Taraxacum.

Tegningerne er velvilligst stillet til rådighed af lærer Jens Chr. Schou, som også takkes for sin assistance ved kontrol af herbarie-indsamlingerne.

Erik Wessberg
 Sandagervej 13
 Assentoft
 8900 Randers

Vore hidtidige og aktuelle ø-undersøgelser

Bernt Løjtnant og Erik Wessberg har hidtil udarbejdet floralister med noter for følgende øer:

1. Anholt (1981). - (BL & EW).
2. Hjarnø i Horsens Fjord (1981). - (BL & EW).
3. Treskelbakkeholm i Mariager Fjord (1983). - (BL & EW).
4. Klosterholm og Startøtterne i Nibe Bredning (1983). - (BL & EW).
5. Mellempolde i Randers Fjord (1984). - (BL & EW).
6. Pletten (Store Plet) i Mariager Fjord (1984). - (BL & EW).
7. Alrø i Horsens Fjord (1985). - (EW).
8. Møgelø i Julsø ved Silkeborg (1985). - (EW).

Siden 1981 har vi derudover foretaget floristiske undersøgelser - med henblik på udarbejdelse af floralister med noter - på følgende øer og øgrupper regnet fra nord:

1. Hornfiskrøn s.f. Læsø.
2. Egholm i Limfjorden ved Ålborg.
3. Vår Holm og Kyø Holm i Limfjorden ved Nibe.
4. Friggøerne i Limfjorden ved Løgstør.
5. Livø i Limfjorden.
6. Fur i Limfjorden.
7. Stenklipperne i Limfjorden ved Agerø.
8. Agerø i Limfjorden SV for Mors.
9. Lindholm i Limfjorden SV for Agerø.
10. Lille Plet i Mariager Fjord n.f. Store Plet.
11. Jegindø i Limfjorden ø.f. Thyholm.
12. Lundø mellem Skive Fjord og Lovns Bredning.
13. Venø i Limfjorden SØ for Thyholm.
14. Tange Ø i Tange Sø.
15. Fjandø i Nissum Fjord.
16. Hindø i Stadil Fjord.
17. Kalø i Kalø Vig.
18. Paradisøerne i Borre Sø ved Silkeborg.
19. Lilleø i Julsø ved Silkeborg.
20. Bregneø i Julsø ved Silkeborg.
21. Alø i Julsø ved Silkeborg.
22. Kalvø i Skanderborg Sø.

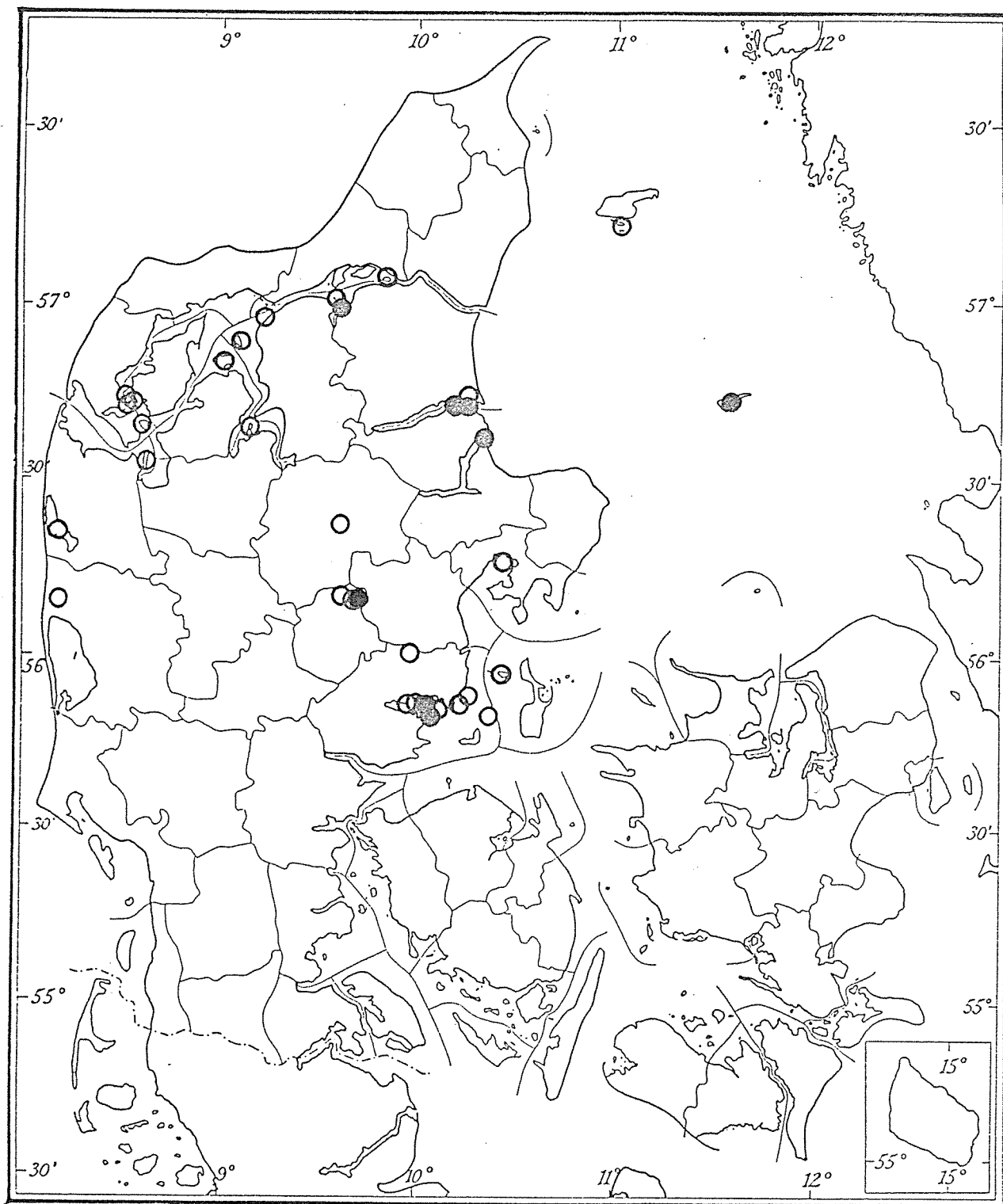
23. Tunsø ved Samsø.
24. Hov Røn NØ for Gyllingnæs.
25. Søby Rev ø.f. Gyllingnæs.
26. Vorsø i Horsens Fjord.
27. Vorsø Kalv SV for Vorsø.
28. Alrø Poller SØ for Alrø.
29. Svanegrunden NØ for Endelava.
30. Svinø i Gømborg Fjord SØ for Middelfart.
31. Tornø i Odense Fjord.
32. Barsø i Lille Bælt NV for Als.

NB : Når vi bringer ovenstående liste, skyldes det, at vi meget gerne hører om alle fund af planter - såvel ældre som nyere - fra de ovennævnte øer.

En del af det højestliggende parti af Møgelø. Endnu er arealet åbent; men det er et spørgsmål om tid, før træer og buske har taget magten.

Foto: E.W. 3.7 1985

- : ser, for hvilke BL & EW har udarbejdet floralister med noter.
- : ser, på hvilke BL & EW siden 1981 har foretaget målrettede floristiske undersøgelser med henblik på udarbejdelse af totalfloralister med noter om bl.a. særlige floristiske/plantesociologiske forhold, aktuelle/potentielle trusler og plejebehov.

Iøvrigt henvises til afsnittet om vore hidtidige og aktuelle c-undersøgelser.